

Naerev ja nuttev mask mu ees ja sees

Loen Eesti teatriaasta Raplamaa sündmusi reguleeriva toimkonna viimast protokoll ja mind valdavad kahetised tunded. Ajab naerma ja nutma natuke kah. Ma oleksin võinud sellel koosolekul olla, aga ju leidsin, et seal, kus olin hetkel, olin vajalikum. Nüüd loen, et koosolek otsustas: “Maavalitsus esitab ametliku pöördumise Margus Kasterpalu poole palvega kajastada Raplamaa teatrisündmusi teatriaasta interneti koduleheküljel.”

Arvan üpris hästi teadvat, mis tähendab ametlik palve. Ametlikus palves on rohkem sündi ja vähem palvet. Head teatrit enamasti nõnda ei sünni. Isegi sügaval stagnatsiooni ajal, 1980ndate keskel, kui olin teatrist Saaremaale metsavahiks kobinud ja Jaak Allik mind Ugalasse vanu etendusi mängima kauples, mu põiklemise peale lõpuks isegi natuke

ähvardas, ei teinud ta seda ametlikult, käskkirjade ja pitsatite ja positsiooniga. Ehkki oleks võinud, ja väga.

Tõsi ta ju on, et kui olin mõned Teatrikülgede numbrid valmis saanud, siis oli mulgi mõte, et need võiksid seal teatriaasta kodukal maailmale kaeda olla. Ja nii ma siis Margusega rääkisin. Me juttudest ei tõusnud tulu ja ma loobusin. Kurb oli vaid see, et ma ei saanud mehe ja tema kaastegijate käest selget vastust. Raplas käies ütles Kasterpalu midagi sellist, et käi rohkem peale. Ta pidas silmas, et luniksin võrguadministraatorit. No ei luninud, piisavalt.

Täna ilmub Teatrikülgede kuues number ja ma ei taha mitte, et see koos varasemate vendadega ripuks kehval, juhuslikul moel, käsu korras, kusagil võrguavarustes.

Teatriküljed on tervik. Nagu teater. Selle taga on paljude inimeste looming. Ma ei taha, et see käsuga ära lõrtsitakse. Teatriküljed sünnivad ajalehe ja lugeja jaoks. Seal on pildid ja pealkirjad ja allkirjad ja juhtkirjad ja arvamused. Kõik on tähtis. Midagi pole ülearu.

Lindistame suveteatri etenduse ja laseme seda raadios. Tulemus võib olla isegi huvitav, aga see pole teatergi. On ehk kuuldemäng.

Vähem ametlikke palveid, seltsimehed!

**Teatrikülgede toimetaja
Margus Mikomägi**

Teater on lavalise kuju võtnud peenus

Hans H. Luik, Ekspress Grupi juht, vastab teatrikülgede küsimusele, mis teater on, miks teater on.

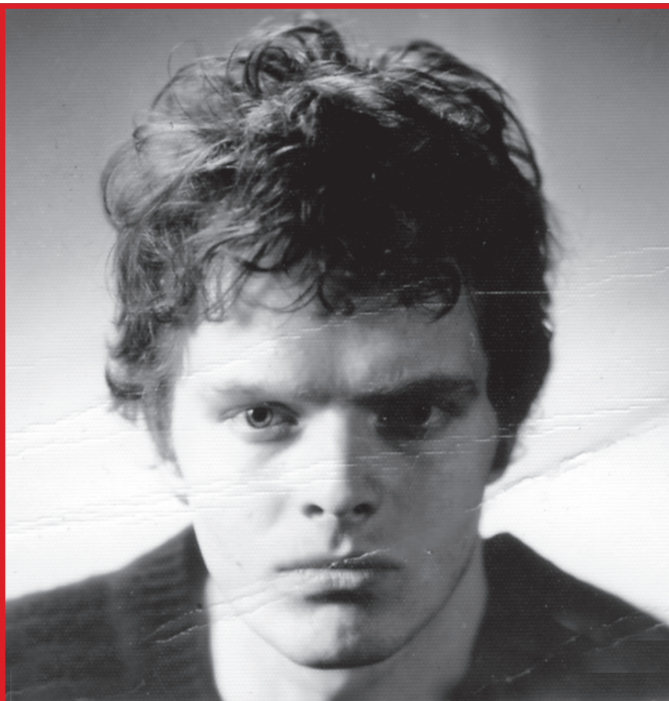
Teater on minu arust lavalise kuju võtnud peenus. Peen värk on just nimelt lavaline psühholoogiline suhtlemine. Mulle istub realistlik värk, nagu Undi lavastatud “Surm ja tütarlaps” Draamas või nagu on olnud mõned mu lemmikteatri Theatrum Tšehhovi-tõlgendused.

Oh seda Lembit Petersoni, miks ta küll noore näitlejana meid kiusama hakkas ja laval mängimast loobus? Lahkus Noorsooteatrist ja tuli tagasi alles Linnateatri “Isades ja poegades”. Nüüd teevad tema lapsed mängimata teatri tasa. Viimane asi Theatrumis, mida ma nägin, oli Karol Woityla ehk hilisema paavst Johannes Paulus II filosoofiline näitemäng armastusest ja selle kadumisest. Liiga külm värk oli, aga kogu Petersonide pere laval.

Teater on laul, mida ei lindistata

Ah et mis teater on? See on nii paganama kaduv kunst. Kes saaks teisele edasi anda, kui head olid Nekrociuse lavastused 1980ndatel ja just mismoodi nad head olid. Lauluga, mida ei lindistata, on samamoodi. Kaduvus. Mõnel etendusel ime sünnib, teisel mitte.

Käisin nädal tagasi viimast korda Linnateatris etendatud “Pianoolat” vaatamas. No küll olid näitlejad sellest laval laaberdamisest ja alkoholi-joobe mängimisest tüdinud. Mäng ei kõlanud kokku ja siis võttis Elmo Nüganen monoloogi ette, mõtlen lõpumonoloog, ja vaata, oligi kuulus tšehhovlik toskaa ehk hingeahistus platsis. Muuseumis olgu öeldud, et parim Tšehhov (“Pianoola” teadagi ei ole päris-Tšehhov, on kitšitud

Hans H. Luik (20. märts 1961, Tartu), ajakirjanik, teatrikriitik ja meediaärimees. ETLi liige 1989. Lõpetas 1979. aastal Tallinna 7. keskkooli ja 1984 ajakirjanduse erialal TRÜ. Rakvere teatri kirjandusala juhataja 1985–1987. 1989–1991 ajalehe Eesti Ekspress peatoimetaja, aastast 1991 selle vastutav väljaandja. Kirjutanud näidendid “Tuled sa tagasi”, “Seitsmepäine haldjas” ja “Mul on külm”.

Allikas: Eesti teatriteksikon

mugandus), mida näinud olen, on “Kolm öde”, Komissarovi lavastus Ugalas. See oli tema juhendatud lavakate lennu lõpulavastus. Ohjaa, seal oli psühholoogiat ja ka ilusat vormimängu. Ühe pika stseeni alguses oli lavapõrand kaetud värviliste sügislehtedega, õekesed trampisid teksti andes kingakestega mööda põrandat ringi, ja stseeni lõpus oli lehtedest jäänud lehepuru. Kiskus hinge küll.

Eesti teater ei ole publikule võlg

Olen kehv eurooplane, mina olen nimelt kange natsionalist. Ja teatrisaal on üks rahvuspuhas koht, kas pole. Okupatsiooniaegne Tallinn oli nii ära venestatud, peaaegu Riiaiks või Daugavpilsiks

muutumas, et teatris oli kohe kergem olla. Mõtlesin, et -vohh, kui olekski meie pealinn niisuguse rahvuskonsistent-siga nagu meil teatrisaalid on. Nii kui teatrist välja astusid, olid trammis või bussis vastakuti Vene kaugemate kubermangude talupoegade-ga. Sibula järele lõhnas.

Modernset teatrit ja abstraktset nipitamist talun järpest vähem. Mida vanemaks, seda vähem. Einoh, kui midagi päris uut on, nagu Jalaka/Kaljuste ooperid (Marie Heibergi tekstidel ooper Von Krahliis meeldis ülimalt), siis kutsuge. Aga niisama akontaktne karjumine, nagu NO99 teatri “Kirsiaed”, see on väga vanamoodne. Nagu muuseumis mulle tundub vanamoodsana ka Eesti noorte kunstnike

nonfiguraalne värk.

Eesti kujutav kunst on Eesti rahvale võlg, ma ütlen. Eesti teater aga ei ole. Küll on teater heaks läinud! 1990ndatel oli häbi lapsi teatrisse viia. Kui ikka imet muudkui pole, aga vormiliselt justnagu etendusi etendatakse, siis jääb lastele teatrist mulje kui igavast kohast.

Kuidas vaatas, kuidas suu tuksles

Kummatigi ei otsi ma kunagi mingit süzeed. Selles mõttes et tahaks teada, mis lõpus sai. Ma tahan teada ikkagi, kuidas sai. Kuidas ta vaatas, kuidas end keeras, kuidas kahetsevana valgusvihust välja libistas, kuidas suu tuksles. Või näiteks “Eesti ballaadides” - kuidas poris roomas, kuidas tantsides ahastas... “Othellos”, Draamateatri rootslase lavastuses, ma teadsin, mis tuleb, ja sain esimese vaatuse ajal ka teada, kuidas tuleb - ja viimaseks see vaatus mulle jäigi. Kuidagi liiga puhtalt-selgelt oli tehtud, ei tekkinud seal seda tunderõhku, mis mind paneks kaasa tundma reedetud mehele. Mõtlesin korra, et kas Shakespeare'i ajal Inglismaal oli ehk ette planeeritud isiklikke reetmisi rohkem kui meie ühiskonnas, igasugu mürgi kõrva valamisi. Ega salamõrvad vist haruldased olnud, eriti paremates peredes. Või oli reetmist jälle vähem, et sellest nii suur tragöödia teha? Igatahes sõnadel ei tundunud suurt kaalu. Oli ooperlik, liiga tühi vorm, mitte minu jaoks.

Ütlesin ju, et otsin lavalist tundlikkust ehk tundlikkuse lavalist vormi. Erinevaid vorme tundlikkuse kujustamiseks loodi sellel hooajal Eesti teatris kõvasti. Olge tänatud ja müüge mulle ikka mõni viimase hetke pilet, palun.

Ants Lauter – Raplamaal sündinud Eesti teatri suurkuju

Velise kultuuri- ja hariduselts veab teatriaasta puhul Raplamaa suurimat ja õilsaimat tegemist. Patt on selle kohta öelda projekt.

Nimelt on Velisemeestel plaanis tähistada mälestusmärgiga näitleja ja lavastaja Ants Lauteri sünnikodu Märjamaa valla Veski küla Mäe talu pargis. Korraldada ajalookonverents, kus põhirõhk Ants Lauteri osal Eesti kutseelise teatri arengus. Teatri ja Lauteriga seoses mängitakse veel kord aasta alguses esietendunud tükki “Tulevarjud”. Velisemeeste meheteod peaksid nähtavaks saama selle aasta oktoobri lõpus.

Velisemees ja sealsete tegemiste vedaja Jürgen Kusmin näeb projektis kohalikul, maakondlikul ja vabariikli-

kul initsiatiivil teoks saavat lõimumist kutseliste näitlejate, harrastajate ja kohalike vahel. “Ja mälestuskivi Antsule on jääv!” hüüab Jürgen.

Lauteri sünnikoha mälestusmärgi idee autor ja teostaja on Vigalas elav ja õpetav skulptor Raimo Kuusik. Kolm sammast on poodiumil. Ühel sambal Ants Lauteri sünni- ja surmadaatumid, teisel sepistatud allkiri ja kolmandasse on raiutud näitleja nägu. Plaan on kutsuda avamisele kõik veel elus olevad Lauteri preemia laureaadid.

Teatrikonverentsi ja “Tulevarjude” etenduse taaskorraldamise on koos Velisemeestega enda õlule võtnud Rapla linnapea Jaan Urvet.

Kultuurimälu võiks olla sel-

liste tegemiste nimetaja labase sõna projekt asemel. Kuna-gi kandis Märjamaa keskkool Ants Lauteri nime. Ja selle keskkooli vilistlane Jaan Rekkor sai Lauteri preemia 1990. aastal

Margus Mikomägi

August Kitzberg “Libahunt”, “Estonia” 1928, lavastaja Ants Lauter. Juuni keskel etendub sama näitemäng Raikküla vallas Paka mäel. Lavastajaks Ants Lauteri preemia laureaat 1991. aastal Andres Lepik. Tiina osas Ants Lauteri preemia laureaat aastast 2002 Katariina Lauk. Ants Lauteri nimeline auhind asutati 1974. aastal.

TMMi foto

